



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Leppävaaran ja Espoonlahden alueilla

Riutta, Camilla,
Silvennoinen, Saara
Tulla, Oona

Laurea-ammattikorkeakoulu
Otaniemi

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Leppävaaran ja
Espoonlahden alueilla

Riutta, Camilla
Silvennoinen, Saara
Tulla, Oona
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2014

Riutta, Camilla; Silvennoinen, Saara; Tulla, Oona

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Leppävaaran ja Espoonlahden alueilla

Vuosi 2014 Sivumäärä 35

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata, millaista yhteistyötä päivähoiton ja lastensuojelun henkilöstön välillä toteutetaan Espoon Leppävaaran sekä Espoonlahden alueilla. Tarkoituksena oli kuvailla myös yhteistyön kehittämiskohteita.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineiston hankimme haastatteleamalla lastensuojelun johtavia sosiaalityöntekijöitä sekä kahden päiväkodin johtajaa ja yhtä erityislastentarhanopettajaa. Aineisto analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimustuloksissa ilmeni, että yhteistyö on lähinnä yhteydenpitoa sähköpostitse ja puhelimitse. Tärkeimmäksi yhteistyömuodoksi koettiin konsultaatiopuhelut osapuolten välillä. Myös päivähoitossa tehtävän ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön merkitys korostui. Päivähoidon ja lastensuojelun välisen yhteistyön haasteiksi koettiin muun muassa työntekijöiden vaihtuvuus molemmissa tehtävissä sekä selkeiden yhteistyörakenteiden puuttuminen.

Yhteistyön haasteista huolimatta sekä päivähoiton että lastensuojelun henkilökunta oli sitä mieltä, että työskentely osapuolten välillä on toimivaa.

Asiasanat: päivähoito, lastensuojelu, yhteistyö, lastensuojeluilmoitus, lastensuojelulaki

Riutta, Camilla; Silvennoinen, Saara; Tulla, Oona

Co-operation between the day care and the child welfare in Leppävaara and Espoonlahti areas

Year	2014	Pages	35
------	------	-------	----

The purpose of the study was to chart what kind of co-operation do the day care and the child welfare staff carry out in Leppävaara and Espoonlahti areas in Espoo. The aim was also to describe the development areas of the co-operation.

The thesis was conducted as a qualitative study. We acquired the research material by interviewing the leading social workers of child welfare, two kinder garden managers and one special needs kinder garden teacher of child care. The material was analyzed with content analysis.

The results emerge that the co-operation between the day care and the child welfare staff is mainly carried out via communication with e-mail and phone. Consultation by phone between the parties was seen as the most important way to co-operate. The importance of preventive child welfare work in day care centers was also emphasized. The lack of co-operation structures and the turnover of employees in both positions were seen as the biggest challenges of the co-operation between the day care and the child welfare.

Despite of the challenges of the co-operation, the day care and the child welfare staff were of the opinion that the work is effective between the parties.

Keywords: day care, child welfare, co-operation, child welfare report, child welfare act

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Aikaisempia tutkimuksia	8
3	Päivähoito	9
3.1	Yhteistyö vanhempien kanssa	10
3.2	Päivähoito ehkäisevänä lastensuojeluna	10
4	Lastensuojelu	11
4.1	Lastensuojeluilmoitus	12
4.2	Ehkäisevä lastensuojelu	13
4.3	Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	13
4.3.1	Avohuolto	14
4.3.2	Sijaishuolto	14
4.3.3	Jälkihuolto	14
5	Moniammatillinen yhteistyö	15
6	Tutkimuksen toteutus	17
6.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	17
6.2	Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus	18
6.3	Aineiston keruu	18
6.3.1	Haastattelu	18
6.3.2	Haastateltavat	19
6.4	Aineiston analysointi	20
7	Tutkimustulokset	21
7.1	Yhteistyö vanhempien kanssa	21
7.1.1	Huoli lapsesta päivähoitossa	21
7.1.2	Ennaltaehkäisevä työ päivähoitossa	22
7.2	Lastensuojeluilmoitus päivähoitosta	23
7.3	Yhteistyö päivähoiton ja lastensuojelun välillä	25
7.3.1	Yhteistyön toimivat käytännöt	25
7.3.2	Yhteistyön kehittämiskohteita	26
8	Pohdintaa	27
9	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	30
9.1	Eettisyys	30
9.2	Luotettavuus	31
	Lähteet	33
	Taulukot	36
	Liitteet	39

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aiheeksi valitsimme päivähoidon ja lastensuojelun välisen yhteistyön Espoon Leppävaaran ja Espoonlahden alueilla. Tarkoituksenamme on kuvata, millaisia yhteistyön toimintamalleja osapuolet jo käyttävät ja miten yhteistyötä voisi parantaa. Haluamme ottaa selvää, millaista tukea päivähoidon työntekijät toivoisivat lastensuojelullisissa asioissa ja toisaalta, millaista tietoa lastensuojelun työntekijät tarvitsevat toimiakseen päivähoidon tukena. Vuonna 2008 voimaantullut uusi lastensuojelulaki painottaa ehkäisevän työn merkitystä. Tästä syystä meitä kiinnosti myös päivähoidossa tehtävä ehkäisevä lastensuojelutyö.

Päiväkotien työntekijät toimivat moniammatillisessa yhteistyössä niin päiväkodin sisäisissä tiimeissä kuin verkostoyhteistyössä päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa. Moniammatillisen yhteistyön keinoin saadaan monipuolista tietoa lapsen ja perheen tilanteesta. Tavoitteena on tukea perhettä kasvatustehtävässään.

Päivähoiton työntekijät ovat joskus työssään vaikeassa tilanteessa - kuinka ottaa huoli lapsesta puheeksi vanhempien kanssa? Päivähoiton työntekijät näkevät lapsia paljon ja voivat olla merkittävässä asemassa lastensuojelun asiakkuuden alkamisessa. Lastensuojelulaki velvoittaa päivähoiton työntekijöitä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, mikäli lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat hänen kehityksensä. Laru, Riihonen ja Tuukkanen (2013, 57) kirjoittavat artikkelissaan lastensuojeluilmoituksen tekemisen olevan silti joskus vaikeaa päivähoiton ammattilaisille. Työntekijästä voi tuntua siltä, että hän pettää vanhempien luottamuksen, vaikka tilanne samalla aiheuttaisi pelkoa, ahdistusta ja huolta lapsesta. Kasvattaja voi tuntea myös suuttumusta vanhempia kohtaan, jolloin ilmoituksen tekeminen saattaa olla helpompaa. Edellä mainituista syistä haluamme selvittää, onko päiväkodeilla minkäänlaista yhteistä linjausta tai toimintasuunnitelmaa, kun lastensuojelun tarve ilmenee. Ja vastaavasti, onko lastensuojelun työntekijöillä neuvoja tai ohjeita, jotka helpottaisivat ja selkeyttäisivät asiakkuuden aloittamista.

Tutkimusmenetelmäksemme valitsimme haastattelun. Aiomme haastatella lastentarhanopettajia ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä kahdella Espoon päivähoitoalueella. Valitsimme kaksi eri puolilla Espoota sijaitsevaa aluetta saadaksemme selville, hoidetaanko lastensuojelullisia asioita kaupungin sisällä samojen linjausten mukaan vai päättävätkö yksiköt itse omista toimintamalleistaan. Tutkimuksemme lopuksi toimitamme analysoimamme materiaalin haastattelukohteisiin. Tavoitteenamme on tuoda esiin molempien osapuolten kokemuksia ja näkökulmia siten, että ne voisivat jatkossa helpottaa päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä.

Aloitimme opinnäytetyön aiheen suunnittelun peilaten oman alamme työkokemukseen. Olemme kaikki työskennelleet sijaisina sekä vakituisina työntekijöinä päivähoitossa ja lastensuojelussa. Kokemuksemme mukaan päivähoitossa työskentelevien keskuudessa lastensuojelulliset asiat saattavat aiheuttaa epävarmuutta, neuvottomuutta ja välttelyä. Aihe kiinnosti myös siitä syystä, että työyhteisöissämme on käyty keskusteluita aiheesta lukuisia kertoja. Keskustelut ovat olleet aina ajatuksia ja etenkin tunteita herättäviä. Myös paljon vastauksia on jäänyt saamatta ja jopa omia ratkaisuja lastensuojelullisissa kysymyksissä on jääty pohtimaan.

Punkka (2013) kirjoitti Helsingin Sanomien artikkelissaan Helsingin Opetusalan Ammattijärjestön puheenjohtajan Laura Nurminen näkemyksestä, jonka mukaan opettajien kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on nykyisin liian korkea. Tietosuojaa ja yksityisyydensuojaa kunnioitetaan turhankin paljon. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että opettaja rikkoo virkavelvollisuuttaan tulkitessaan vaitiolovelvollisuutta liian tiukasti.

Lastensuojelu on näkynyt mediassa hyvin vahvasti viime aikoina. Helsingin Sanomissa Kuokkanen (2013) kirjoitti artikkelissaan lastensuojelun tilanteesta suurimpien kaupunkien osalta. Suomen suurimmissa kaupungeissa Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Turussa, Tampereella ja Oulussa lastensuojelun asiakasmäärä on vuodessa kasvanut yli viisi prosenttia. Näissä kuudessa kaupungissa lastensuojeluilmoituksia tehtiin viime vuoden aikana yli 38 000. Luku on seitsemän prosenttia enemmän kuin vuonna 2011. Lastensuojeluilmoituksia on siis kokonaisuudessaan tehty aiempaa enemmän.

Tästä huolimatta päivähoiton ammattikasvattajat saattavat kokea ilmoitusten tekemisen vaikeaksi. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien perehdyttämistä oikeudellisiin asioihin tulisi huomioida entistä enemmän, muistuttaa OAJ:n puheenjohtaja Laura Nurminen.

2 Aikaisempia tutkimuksia

Otimme selvää, minkälaisia tutkimuksia päivähoidon ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä on jo aiemmin tehty. Yllätyimme aiheesta löytyvien tutkimusten määrästä. Oletuksemme oli, ettei aihetta ole vielä paljon tutkittu. Valitsimme kolme tutkimusta, jotka ovat lähellä omaa aihettamme.

Koski (2009) on tehnyt opinnäytetyönsä aiheenaan päivähoidon ja lastensuojelun verkostotyö Olari-Matinkylä alueella. Tutkimustulosten perusteella yhteistyötahot kokivat olevansa toisilleen vieraita ja tästä syystä myös kynnys yhteyden ottamiseen tuntui korkealta. Vastaajat tunsivat myös tarvitsevänsä enemmän yhteisiä kokoontumisia, jotta vastuunjako ja tiedonkulku olisivat toimivampia.

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä Helsingin Kallio - Alppiharju - Pasila -alueella ovat tutkineet Järviluoto ja Mäkinen (2009) opinnäytetyössään. Kivimäki on (pro gradu -tutkielma 2009) tutkinut päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä aikakauslehtien artikkeleiden kuvaamana. Molemmissa tutkimuksissa on pyritty löytämään yhteistyön esteitä sekä yhteistyötä edistäviä ja kehittäviä tekijöitä.

Tutkimustuloksissa oli havaittavissa samankaltaisuuksia. Yhteistyön esteitä olivat lakien vaikutus ja salassapitovelvollisuus, työntekijöiden vaihtuvuus sekä työntekijöiden pelot, tietämättömyys sekä ennakkoluulot.

Järviluodon ja Mäkisen (2009) opinnäytetyössä tulosten mukaan esteeksi koettiin myös kiire ja yhteisten toimintamallien vieraus. Kivimäen (2009) tutkielman tuloksissa yhteistyön sattumanvaraisuus sekä tiedon puute toisen työstä olivat merkityksellisiä tekijöitä.

Myös yhteistyötä edistävät ja kehittävät tekijät olivat osin samoja molemmissa tutkimuksissa. Edistäviksi tekijöiksi koettiin päivähoidon ja lastensuojelun jaettu vastuu sekä toisen ja oman työn tunteminen ja kunnioittaminen. Tärkeäksi tutkimustulosten perusteella koettiin myös yhteiset toimintakäytännöt ja sopimukset, säännöllinen yhteydenpito ja yhteiset keskustelut sekä työn suunnitelmallisuus ja jatkuvuus.

Kaikissa tutkimuksissa ilmenee yhteistyön puutteesta johtuvia ongelmia, jotka vaikeuttavat lastensuojelun toteutumista. Yhteistyön laatuun vaikuttavat säännöllinen yhteydenpito ja kokoontumiset, selkeä vastuunjako, yhteistyökumppanin työn tunteminen sekä lakiin ja salassapitoon liittyvät kysymykset.

3 Päivähoito

Pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta voidaan käyttää käsitettä varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen tavoitteeksi voidaan nähdä lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. (STM 2002:9 ; Stakes 2003/2005.)

Varhaiskasvatustyötä ohjaavista arvoista tärkein on lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan lapsen ihmisarvo. Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013) tähän arvoon on liitetty seuraavat periaatteet. Lapsen edun toteutuminen sekä oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen ovat työn keskeisiä periaatteita. Lasta tulee kuunnella ja ottaa hänen mielipiteensä huomioon sekä kohdella tasa-arvoisesti. Kukaan lapsi ei saa joutua syrjityksi.

Varhaiskasvatuksen tulee taata lapselle turvalliset ihmissuhteet, turvattu kasvu, kehitys ja oppiminen sekä turvattu kasvu ympäristö. Lapsen tulee saada tarvitsemaansa erityistä tukea sekä saada ymmärrystä ja tulla kuulluksi ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen kulttuuri, äidinkieli ja elämäntapomus tulee huomioida varhaiskasvatusta järjestettäessä. (Espoon kaupunki 2013.)

Perheen ohella varhaiskasvatusta toteuttaa päivähoitojärjestelmä (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 11). Lapsen hoidon järjestäminen voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoitossa tai muuna leikkitoimintana. Tämä on määritelty lasten päivähoitosta annetussa laissa. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhemmilla oikeus saada lapselleen hoitopaikka. Päivähoidon järjestämisen myötä nämä oikeudet yhdistyvät. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Suomessa lasten vanhemmilla on oikeus valita, mikä hoitomuoto on heidän lapsilleen soveltuvin (Karila & Nummenmaa 2001, 12).

Päivähoidon ydintehtäviksi luetaan lasten hoito, kasvatusta ja opetus. Hoitoon kuuluu lapsen perustarpeista huolehtiminen. Hoidon tulee sisältää myös hoivaa, jolla pyritään lapsen kaikenpuolisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden saavuttamiseen lämpimässä vuorovaikutuksessa. (Koivunen 2009, 11 - 12.) Lasten päivähoitosta annetun lain 2§:n mukaan (Lasten päivähoitosta annettu laki 1983/304 §2) päivähoitoon tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottavan kasvuympäristön. Päivähoidosta annetun lain mukaan päivähoitoon kuuluu tukea lapsia ja perheitä kasvatuksessa sekä lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehityksen edistämistä.

Päivähoidon tehtäviin kuuluvat vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi. Päivähoidon henkilöstö tekee yhteistyötä vanhempien kanssa sekä laajaa

verkostotyötä erilaisten ammatillisten tahojen kanssa. (Koivunen 2009, 11.) Seuraavassa kerrotaan tarkemmin vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

3.1 Yhteistyö vanhempien kanssa

Päivähoidon työntekijöiden ja vanhempien välinen yhteistyö sisältää kaiken heidän välillään tapahtuvan vuorovaikutuksen ja toiminnan (Koivunen 2009, 151). Yhteistyötä vanhempien kanssa toteutetaan esimerkiksi niin päivittäisissä kohtaamisissa kuin erikseen sovituihin perhekohtaisiin keskusteluihin tai tapaamisissa. Tiedonkulku päiväkodin ja vanhempien välillä pyritään saamaan mahdollisimman toimivaksi, yrittäen löytää kullekin perheelle sopiva yhteistyön muoto.

Päivähoidon sekä vanhempien yhteistyössä merkityksellisenä pidetään kasvatuskumppanuutta, jossa korostuu vanhempien ja työntekijöiden välinen tasavertaisuus. (Alasuutari 2003, 26). Kasvatuskumppanuudella pyritään työntekijöiden ja vanhempien tietoiseen sitoutumiseen ja toimimiseen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja lapsen edun toteuttamisesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11 & 14.) Päivähoidon suunnittelussa nähdään tärkeänä yhdistää sekä vanhempien omaa lasta koskevaa asiantuntemusta että henkilökunnan koulutuksen ja työkokemuksen kautta omaksuttua asiantuntemusta (Hujala ym. 2007). Luottamuksellisen ilmapiirin luominen toimivan kasvatuskumppanuuden mahdollistamiseksi on erityisen tärkeää, kun lapsella ilmenee vaikeuksia tai työntekijöiden huoli lapsesta herää (Laru ym. 2013, 47).

3.2 Päivähoito ehkäisevänä lastensuojeluna

Päivähoito ja koulu ovat tärkeitä kehitysympäristöjä, koska lapset viettävät niissä suuren osan lapsuusajastaan. Heidän kokemuksensa siellä, olosuhteet ja ilmapiiri vaikuttavat koko heidän elämäänsä. Päivähoidossa ja koulussa on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lasten kehitykseen, koska ne tavoittavat lähes koko lapsiväestön. Päivähoidon keskeisenä tehtävänä on edistää lasten myönteistä kehitystä ja tukea vanhempia heidän kasvatustehtävissään. Päivähoidon tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä tukevaa toimintaa sekä suotuisa kasvuympäristö, lapsen lähtökohdat huomioon ottaen. Päivähoito on siis tärkeä osa lasten suojelua ja ennaltaehkäisevää lastensuojelua. (Taskinen 2010, 40.)

Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013) todetaan varhaiskasvatuksen toteuttavan ehkäisevää lastensuojelua. Lapselle voidaan järjestää esimerkiksi päivähoitopaikka lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Varhaiskasvatussuunnitelmassa lastensuojelusta ei mainita omaa sisältöalueenaan. Tehtävän voi ajatella sisältyvän varhaiskasvatuksen arvopohjaan lapsen oi-

keuksien yhteyteen sekä ainakin verkostoyhteistyöhön. (Viittala 2006, 66.) Ehkäisevän lastensuojelun yleiseksi tavoitteeksi voidaan luonnehtia hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen. Taustalla on käsitys oikeudesta lapsuuteen ja mahdollisuudesta turvalliseen kehitykseen ja kasvuun sekä hyvinvointiin. (Törrönen & Vornanen 2004, 162.)

Lastensuojelulaissa 3a§:ssa (Lastensuojelulaki 2010/88 § 3a) määritellään ehkäisevän lastensuojelun edistävän ja turvaavan lasten kasvu, kehitystä, ja hyvinvointia sekä tukevan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Päivähoidon työntekijöillä voi herätä erityinen huoli lapsen kehityksestä ja esimerkiksi perheoloista. Työntekijät ovat tärkeässä asemassa lastensuojelun tarpeen selvittämisessä. Lastensuojelun 25 § (Lastensuojelulaki 2010/ 12.2.2010/88 § 25) velvoittaa muun muassa päiväkodin työntekijöiden salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

4 Lastensuojelu

Lasten suojelulla pyritään varmistamaan hyvän lapsuuden edellytykset koko lapsiväestölle (Taskinen 2010, 7). Lasten suojelu ei tarkoita vain lastensuojelutoimenpiteitä vaan siihen tarvitaan laajempaa hyvinvointipolitiikkaa ja monitasoisia toimia. Monilla yhteiskunnallisilla päätöksillä on vaikutusta lasten elämään, vaikka niitä laadittaessa ei ensisijaisesti ole ajateltukaan lapsia. (Taskinen 2010, 19.)

Lasten suojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Sen mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Sopimuksen muita keskeisiä periaatteita ovat syrjinnän kieltäminen, oikeus elämään, kehittymiseen sekä velvoite ottaa huomioon lapsen näkemys häntä koskevissa asioissa. Sopimuksessa todetaan myös että kaikissa lapsia koskevissa toiminnoissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (Taskinen 2010, 19, 24.)

Suomessa lapsen oikeuksista on säädetty erikseen Suomen perustuslaissa ja edelleen lastensuojelulaissa. Lastensuojelulaki yksin ei kuitenkaan voi turvata lapsen oikeuksia. Niiden toteuttaminen voidaan nähdä myös muuta lainsäädäntöä sekä viranomaisia ja laajemmin koko yhteiskuntaa koskeviksi tehtäväksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013) Uusi lastensuoje-

lulaki astui Suomessa voimaan 1.1.2008. Lain mukaan jokainen alle 18-vuotias on lapsi. Lain tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvuolot sekä lapsen ja perheen oikeudet. Lisäksi sen tavoitteena on siirtää lastensuojelun painopistettä ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen sekä avohuoltoon. (Taskinen 2010, 9 & 10).

Lasten suojelu edellyttää palvelujärjestelmän kehittämistä lasten ja lapsiperheiden perus- ja erityispalveluiden, sekä näitä yhdistävien yhteispalvelumuotojen osalta. Lisäksi tarvitaan palvelujen sisällön kehittämistä kasvatuksen tukemiseksi ja lapsen kehityksen turvaamiseksi. Hyvä esimerkki tällaisista yhteispalveluista ovat erityisesti lasten ja perheiden varhaisen tukemisen muodot.

Lasta koskevilla päätöksillä tai muilla lapsen elämään ja hänen hyvinvointiinsa liittyvissä ratkaisuissa on merkitystä lain tarkoituksäännöksellä. Arvioitaessa esimerkiksi huostaanoton perusteita, on kiinnitettävä huomiota siihen, minkälaista hoitoa ja huolenpitoa lapsi tulee tarvitsemaan ja miten se on annettavissa sijaishuollon aikana. Viranomaisen tulee kiinnittää huomiota, kun tehdään valintoja eri ratkaisuvaihtoehtojen välillä, miten erilaiset lapsen hoitoon ja huolenpitoon liittyvät ajateltavissa olevat toimenpidevaihtoehdot parhaiten turvaavat säännöksessä tarkoitetut lapsen oikeudet. (Räty 2007, 17.)

4.1 Lastensuojeluilmoitus

Velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on kaikilla, jotka työskentelevät lasten tai nuorten parissa. Näitä ovat esimerkiksi sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen henkilöt. Nämä henkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä ilmoittamaan sosiaalihuollosta vastaavalle henkilölle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta asioita, joka vaarantaa lapsen kehitystä tai lapsi itse vaarantaa omaa kehitystään. Myös muu yksityinen henkilö voi tehdä mahdollisen ilmoituksen. Sosiaalihuollosta vastaavien henkilöiden on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöistä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä suullisesti tai kirjallisesti. Suullisen ilmoituksen voi tehdä puhelimitse ja siitä vastaa kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltija. (Räty 2007, 143 - 149.)

Ilmoituksen perusteena voi olla monia syitä, kuten kodin olosuhteet, esimerkiksi lapsen vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat tai lapsen oma päihteiden käyttö tai rikollisuus. Joissain tapauksissa lapsen huolenpito ja hoito voi vaarantua, jos lapsesta huolehtivilla aikuisilla on taloudellisia ongelmia. Varhaisen puuttumisen merkitystä korostetaan ilmoitusvelvollisuudella. Myös avun antaminen lapselle ja hänen perheelleen on tärkeää. Lastensuojeluviranomaisille kuuluu lapsen tarpeiden selvittäminen ja tutkiminen. Tilanne voi vaatia välittömiä

toimenpiteitä, jos lapsen turvallisuus on vaarassa. Ilmoitus tulee tehdä välittömästi alueen sosiaalipäivystykseen. Jos lapsi on hengenvaarassa, ilmoitus voidaan tehdä myös poliisille. (Räty 2007, 148.) Valtaosa lasten suojelusta, erityisesti ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen, on kuitenkin tarkoitettu tehtäväksi muualla kuin lastensuojeluviranomaisten toimesta. (Taskinen 2010, 39).

4.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on edistää ja turvata lasten ja nuorten kasvua, kehitystä sekä hyvinvointia. Tavoitteisiin sisältyy lisäksi vanhemmuuden tukeminen. (Malin 2012). Työn tavoitteena on, että lapsi ja perhe saisivat tarvitsemaansa tukea varhaisessa vaiheessa. Sen tulisi tapahtua ensisijaisesti normaalipalveluissa. (Taskinen 2010, 39.) Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan järjestämissä palveluissa kuten neuvoloissa, päivähoitossa, kouluissa ja nuorisotyössä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.) Vanhempien tulee saada tukea lasten kasvatukseen siellä, missä lapset ja perheet tavallisestikin käyvät (Taskinen 2010, 22). Ennalta ehkäisevää työtä toteutetaan myös järjestöjen, seurojen ja uskonnollisten yhteisöjen lapsitoiminnoissa. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan kaikkea erityistä tukea, jota annetaan lapsille ja perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. (Taskinen 2010, 15 & 32.)

Muiden lastensuojelun toimintamuotojen tarvetta voidaan vähentää havaitsemalla lasten, nuorten ja heidän perheisiinsä liittyvät ongelmat jo varhaisessa vaiheessa ja järjestämällä ehkäisevää suojelua avuksi ongelmista selviämiseksi. (Sosiaaliportti 2012.) Lapsen hyvinvoinnin edistäminen vähentää vaikeuksien syntymistä, ja siten se on inhimillisesti tärkeää ja taloudellisesti kannattavaa (Taskinen 2010, 32).

Työn tavoitteena on myös estää ongelmien syntymistä. Tällä tarkoitetaan tavoitteellista työtä, jonka päämäärä on lasten ja nuorten kehitystä uhkaavien vaaratekijöiden ilmaantumisen ehkäisy. Näin ollen kaikki toimet, joilla edistetään lasten hyvinvointia ja ehkäistään pahoinvointia, on ehkäisevää työtä. Ehkäisevällä työllä tuetaan myös vanhempia tai huoltajia. Vaaratekijöiden poistamisen lisäksi on siis myös tärkeää rakentaa suotuisaa kasvuympäristöä lapsille ja heidän perheilleen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

4.3 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Palvelujärjestelmään kuuluu ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla on viime kädessä vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta. Tähän sisältyy lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen

kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Sosiaaliportti 2012.) Lapsen tullessa lastensuojelun piiriin on pyrittävä valitsemaan lievin riittävä toimintatapa, jolla hänen tilanteensa voidaan korjata. (Taskinen 2010, 22).

4.3.1 Avohuolto

Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia lastensuojelun työmuotoja. Avohuollon aikana kaikki vanhempien ja huoltajien oikeudet säilyvät, joten he voivat halutessaan myös lopettaa tukitoimet. (Taskinen 2010, 16.)

Lapsen myönteisen kehityksen edistäminen ja tukeminen sekä vanhempien ja lapsen muiden huoltajien kasvatusmahdollisuuksien vahvistaminen nähdään avohuollon tukitoimien tarkoituksiksi. Avohuollon tukitoimiin liittyy vahvasti myös ehkäisevä lastensuojelu sen eritoimintamuodoissa. (Räty 2007, 201.)

Avohuollon palveluja ja tukitoimia voidaan järjestää vain lapselle tai siten, että apu kohdistuu perheen vanhemmille tai koko perheen palveluina. Avohuollon tukitoimet voivat olla hyvin erilaisia, riippuen siitä, minkälaisia perheen ongelmat ovat. Tällaisia tukitoimia ovat esimerkiksi lapsen ja perheen taloudellinen tuki, tukihenkilö tai -perhe, hoito- ja terapiapalvelut sekä perhetyö. Edellytyksenä tukitoimien käyttämiselle ja lastensuojeluasiakkuuden syntymiselle on, jos lapsen terveys tai kehitys vaarantuu kasvuolosuhteiden tai lapsen oman käytöksen vuoksi. (Räty 2007, 202 & 205).

4.3.2 Sijaishuolto

Sijaishuolto tarkoittaa lapsen huolenpidon järjestämistä tämän oman kodin ulkopuolella. Tätä edeltää huostaanotto. Huostaanotto on konkreettinen toimi, jossa rajataan vanhempien huoltajuutta ja siirretään vastuuta lapsen arjesta kunnan sosiaalilautakunnan järjestettäväksi. Sijaishuolto pyritään järjestämään lapselle parhaalla tavalla, yleisimmin kuitenkin joko laitoshuoltona tai perhehoitona. (Lastensuojelulaki 2010/88/§49)

4.3.3 Jälkihuolto

Jälkihuoltoa on järjestettävä lapselle tai nuorelle sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuollon päämääränä on saattaa lapsi takaisin kotiin tai ohjata nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi aikuiseksi. (Taskinen 2010, 150- 151).

Jälkihuoltoa järjestetään korkeintaan viiden vuoden ajan tai siihen saakka, kunnes nuori täyttää 21 vuotta. Jälkihuollon päättyessä nuori ja sosiaalityöntekijä kirjaavat vielä tarvittaessa

suunnitelman, jossa mainitaan nuoren käytössä olevat palvelut ja muut tukitoimet. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 75).

5 Moniammatillinen yhteistyö

Lasten ja perheiden ongelmat voivat olla hyvin moninaisia. Perheiden kanssa toimivien eri ammattilaisten yhteistyön tärkeyttä on viime vuosina korostettu yhä enemmän. Moniammatillisen yhteistyön käsitettä on käytetty monimerkityksisesti. Suomessa käsite alkoi esiintyä 1980-luvun loppupuolella eri asiantuntijoiden yhteistyöstä puhuttaessa. Moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmien asiantuntijoiden välistä yhteistyötä tai yhdessä työskenteilyä. Voidaan sanoa, että yhteistyön osapuolilla on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavana, ongelma ratkaistavana tai päätös tehtävänä ja tavoitteeseen päästäkseen heidän tulee yhdistää tietonsa ja osaamisensa. (Isoherranen 2008, 33.) Toimiva moniammatillinen yhteistyö vaatii ammatillisten rajojen ylityksiä. Osapuolet eivät voi pitäytyä täysin omassa asiantuntijuudessaan sekä ammattiroolissaan. (Huhtanen 2004, 86.) Suomessa työntekijöiden vahva ammatillinen osaaminen on varmistettu koulutuksella, mutta sen avulla on myös professioiden sisällöt ja reviirit rajattu tarkasti. Sääntönä on pidetty toisen ammattilaisen reiviirin kunnioittamista sekä koskemattomuutta. (Arponen, Kihlman & Välimäki 2004, 17 - 18.)

Joskus moniammatillisuutta ja verkostotyötä käytetään synonyymeinä. Verkostotyö ei kuitenkaan aina ole moniammatillista, esimerkiksi tilanteissa, joissa kollegat muodostavat verkoston. Toisaalta taas moniammatillinen työ ei välttämättä ole verkostoitunutta. Tästä voidaan käyttää esimerkkinä kertaluonteisia tapaamisia tai perinteisiä työryhmiä. (Arponen ym. 2004, 24.)

Moniammatillista yhteistyötä voidaan tarkastella sisäisen ja ulkoisen yhteistyön kannalta. Sisäisellä moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan tässä tapauksessa päiväkodin henkilöstön keskinäistä yhteistyötä. Ulkoinen moniammatillisuus voidaan käsittää päiväkotihenkilöstön yhteistyönä muiden samojen lasten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Nykyään päiväkotiyhteisössä työskentelee hyvin erilaisia koulutustaustoja omaavia henkilöitä, joiden asiantuntijuus on varhaiskasvatuksen näkökulmasta eri tavoin painottunutta. (Karila & Nummenmaa 2001, 40 - 42.) Päiväkodin työntekijät työskentelevät moniammatillisissa tiimeissä. Yleensä kasvattajatiimillä on tarkoitettu yhden lapsiryhmän ohjauksesta vastaavaa ryhmää. Useimmissa päiväkodeissa tiimit toimivat hyvin itsenäisesti, vaikka päiväkodin sisäisten rajojen purkamiseen ja ryhmien väliseen yhteistyöhön pyritään. (Kupila 2011, 305.) Tiimi voi koostua esimerkiksi lähihoitajista, lastentarhanopettajista, sosionomi-lastentarhanopettajista ja erityislastentarhanopettajista. Taustoiltaan erilaiset työntekijät tuovat osaamisensa yhteiseen käyttöön ja luovat samalla uutta osaamista (Kupila 2011, 304).

Kupila (2011, 304) kirjoittaa artikkelissaan moniammatillisen päiväkotiyhteisön vahvuuksien olevan erityisosaamisen huomioon ottaminen, yhteisten päämäärien luominen ja käyttöönotto sekä laaja-alainen ja kokonaisvaltainen kasvatustyö.

Moniammatillista yhteistyötä tehdään päiväkodin ulkopuolisten tahojen kanssa. Yhteistyötahoja ovat esimerkiksi neuvolat, perheneuvolat, sosiaalityöntekijät, lastensuojelu, perhetyöntekijät, puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit, psykologit, alkuopetuksen opettajat, erityisopettajat, sairaalat sekä tärkeimpänä lapsen vanhemmat. (Koivunen 2009, 13 - 14.) Yhteistyöprosessille tulee nimetä vastuuhenkilö. Hän huolehtii, että asiakas ja kaikki yhteistyötahot pysyvät ajan tasalla. Hänen vastuullaan on myös yhteisistä tapaamisista ja muusta tiedottamisesta huolehtiminen. (Arponen ym. 2004, 40.)

Yhteistyön tarkoitus on päällekkäisen työn ja samaa lasta koskevien ristiriitaisten viestien poistaminen. Kaikilla osapuolilla on mahdollisuus oppia toisiltaan ja perheen kanssa työskentelevät tahot saavat kokonaisvaltaisen käsityksen lapsen tilanteesta. Työtä helpottaa, jos osapuolet tuntevat toistensa työtä. Parhaimmillaan verkosto koostuu ammattilaisista, joiden työn ja vastuiden jako on selkeä. (Koivunen 2009, 13 - 14.) Yhteistyön onnistuminen edellyttää työntekijöiltä yhteistyöhalukkuutta, keskinäistä arvostusta sekä aktiivisuutta. Yhteistyön säännöllisyydellä ja järjestelmällisyydellä on myös suuri merkitys. (Huhtanen 2004, 86.)

Huhtasen (2004, 92 - 94) mukaan haasteita moniammatilliselle yhteistyölle voivat aiheuttaa liian suuri jäsenmäärä työryhmässä, ajan puute, puutteet tiedonkulussa sekä vaihteluvollisuus. Myös Arponen ym. (2004, 27 & 39) muistuttavat yhteistyön saumakohtiin, kuten tiedonkulkuun ja salassapitoon, kytkeytyvistä haasteista. Salassapitovollisuuden koetaan siis vaikuttavan merkittävästi moniammatilliseen yhteistyöhön. Moniammatillinen yhteistyö on vaikeasti hallittavissa, sillä kukin ammattiryhmä noudattaa omaa lakiaan. Lainsäädäntö perustuu jonkinlaiseen yksiammatillisuuden ideaan, mikä vaikuttaa yhteistyön osalta muun muassa salassapitoon. Siihen liittyvät juridiset esteet kuitenkin poistuvat, mikäli lapsen vanhemmilta saadaan lupa yksityisen tai perheen salaisuuden jakamiseen muiden yhteistyötahojen kanssa. Joissakin tilanteissa salassa pidettävän tiedon paljastaminen on yhteistyön kannalta välttämätöntä. Työn tavoitteena tulee olla aina lapsen edun toteuttaminen. (Mahkonen 2012, 116 & 129.) Lupa tietojen siirtämiseen kannattaa pyytää vanhemmilta kirjallisena. Heille tulee myös kertoa, millaisia tietoja välitetään ja kenelle, kuinka kauan lupa on voimassa sekä mihin tarkoitukseen tietoja käytetään. (Huhtanen 2004, 93.)

Nykyisin ajan puutteesta ja kiireestä puhutaan varmasti jokaisella työpaikalla. Ajan puute ja asiakkaan nopeasti vaihtuvat tilanteet koetaan myös suunnitelmallisen moniammatillisen yhteistyön esteiksi (Arponen ym. 2004, 39). Kiireen tunnun takia yhteistyöpalaverit voivat tuntua ajan haaskaukselta. Sen myötä ihmiset saattavat myös käyttää vähemmän aikaa tiedotta-

misen, neuvotteluihin ja konsultointiin. (Huhtanen 2004, 93.) Konsultaatio on yleisesti ymmärretty neuvon kysymisenä joltakin asiantuntijalta tai kollegalta. Konsultaatio voidaan nähdä työntekijöiden voimavarana, jonka moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa. Se ei kuitenkaan kuulu kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien toimintatapoihin, eikä kaikilla ole riittäviä, yhtäläisiä konsultaatiomahdollisuuksia. (Arponen ym. 2004, 36.)

Moniammatillinen yhteistyö vaatii siis suunnitelmallisuutta. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea yhteisten sääntöjen luomista sekä keskeisistä tavoitteista ja tekemisestä sopimista. Suunnitelmien on oltava konkreettisia ja yhdessä määriteltyjä. Epämääräisyyden sijaan kirjataan konkreettisia toimia, nimiä, aikoja ja paikkoja, jotka selkeyttävät vastuuta sekä työntekijöiden roolijakoa. Työyhteisöissä, joissa vaihtuvuus on suurta, korostuu suunnitelmallisuuden kannalta myös uusien työntekijöiden perehdyttäminen. Perehdyttämisaineistona voi olla hyvä käyttää kirjallisesti koottua tietoa, mikäli muutakin kuin asiakastyötä on kirjattu suunnitelmallisesti. (Arponen ym. 2004. 40 & 43.)

Moniammatillisen yhteistyön onnistumisen edellytyksenä voidaan nähdä tahojen yhteinen tahotila toimia lapsen ja perheen hyväksi. Työntekijöiden tulee arvostaa toistensa kokemuksia ja näkemyksiä. Avoimen dialogin syntyminen edellyttää tilaisuutta kokoontua yhteen ja oppia tuntemaan toisten toimijoiden työtä sekä luottamaan muiden osaamiseen ja asiantuntijuuteen. (Arponen ym. 2004 41 & 44.)

6 Tutkimuksen toteutus

Työmme tutkimusmenetelmäksi valitsimme laadullisen tutkimusotteen. Aineistonkeruumenetelmänä käytämme haastattelua. Haastattelut toteutettiin Espoon kaupungin päivähoitoyksiköissä sekä lastensuojelun toimipisteissä. Haastatteluilla pyrimme saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme, jotka käsittelevät yhteistyötä päivähoiton ja lastensuojelun välillä.

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessamme yritämme löytää vastauksia kolmeen seuraavaan tutkimuskysymykseen;

- Millaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun henkilöstö tekee?
- Miten varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä tulisi kehittää?
- Millaista ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä päivähoito tekee?

6.2 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Laadullisen eli kvalitatiivisen, tutkimuksen lähtökohtana on kuvata tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 157). Laadullinen tutkimus pyrkii selittämään, selvittämään ja kartoittamaan tutkittavana olevaa ilmiötä. Yleisesti sanotaankin, että laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimys löytää tai paljastaa tosiasioita, ei niinkään todentaa ja olemassa olevia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Koska tutkimuksemme tarkoitus on kuvata Espoon kaupungin lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksiä keskinäisestä yhteistyöstä, koimme parhaimmaksi lähestymistavaksi laadullisen tutkimuksen. Kartoittavalla otteella pyritään etsimään uusia näkökulmia ja löytämään uusia ilmiöitä sekä selvittää enemmän jo tunnettuja asioita aiheesta (Hirsjärvi ym. 2004, 134).

6.3 Aineiston keruu

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja jo ennestään olemassa olevista dokumenteista saatava tieto. Näitä kaikkia voidaan käyttää joko yhdessä tai erikseen, tutkimusongelmasta ja tutkijasta riippuen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.)

6.3.1 Haastattelu

Omaan tutkimukseemme valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun. Haastattelu on toimiva tapa kerätä tietoa silloin, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee. Haastattelun tärkein tavoite on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkimuksen kannalta oleellisesta aiheesta. Tällöin on tärkeää valita haastateltaviksi sellaisia henkilöitä, joilla on eniten tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tästä syystä valitsimme haastateltaviksemme päiväkodin opettajia tai johtajia, koska olettamuksemme mukaan, heillä on eniten kokemusta ja koulutusta lastensuojeluun liittyvissä asioissa. Lastensuojelun johtavat sosiaalityöntekijät päädyimme valitsemaan samoin perustein. Myös sen hetkinen opinnäytetyön ohjaajamme suosittelee meidän ottavan yhteyttä johtaviin sosiaalityöntekijöihin.

Haastattelun etuna voidaan pitää myös joustavuutta. Haastattelijan on esimerkiksi mahdollista esittää kysymys uudestaan tai tarkentaa sanomaansa, jolloin mahdollisten väärinkäsitysten riski pienenee. Haastattelijalla voi myös esittää kysymyksensä siinä järjestyksessä, missä sen itse kokee mielekkääksi ja tutkimuksen kannalta edullisimmaksi. Haastattelun onnistumisen kannalta on suotavaa, että tutkija lähettää haastattelukysymykset haastateltavalle etukäteen tutkittaviksi, jotta haastattelusta saataisiin irti mahdollisimman paljon tietoa. Haastattelun huonoina puolina voidaan pitää sitä, että se on esimerkiksi lomakekyselyyn verrattuna kallis

ja aikaa vievä aineistonkeruumuoto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72 - 74.) Haastattelun luotettavuutta saattaa myös heikentää se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia, Hirsjärvi ym. (2007, 201) muistuttavat.

Tässä opinnäytetyössä käytimme haastattelumuotona lomakehaastattelua eli strukturoitua haastattelua, jossa haastattelu tapahtuu lomakkeen mukaan. Lomakkeessa kysymysten järjestys on täysin määrätty ja kysymykset esitetään kaikille haastateltaville samalla tavalla. Strukturoidun haastattelun suurin haaste on haastattelulomakkeen ja sen kysymysten laatiminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Haittana voi myös olla se, että käsitteet ja vaihtoehdot ovat ennemminkin tutkijan kuin haastateltavan maailmasta, jolloin tutkimuksen kannalta merkityksetöntä aineisto voi tulla paljon. (Hirsjärvi & Hurme 2006,45) Lomakkeen laatimisen jälkeen itse haastattelu on melko helppo toteuttaa ja se ei vie yleensä kovin pitkää aikaa Hirsjärvi ym. (2009, 208) kuitenkin lisäävät.

6.3.2 Haastateltavat

Suunnitelmamme mukaan haastattelut tuli toteuttaa Matinkylä- Olarin sekä Leppävaaran alueilla. Matinkylä- Olarin alueelta emme saaneet päiväkodista haastateltavia, joten päädyimme Espoonlahden alueeseen. Työmme edistymistä viivästytti, kun odotimme vastauksia haastattelupyyntöön Matinkylä- Olari -alueelta. Lopulta saimme kielteisen vastauksen ja otimme yhteyttä haastateltaviin uudelta alueelta, Espoonlahdesta. Leppävaaran alueelle pääsimme haastattelemaan, kuten oli suunniteltu.

Espoonlahden ja Leppävaaran alueiden päiväkoteihin oli helppo sopia haastattelu-aika. Espoonlahdessa haastattelimme päiväkodin johtajaa, Leppävaarassa johtajaa sekä erityislastentarhanopettajaa. Haastattelut johtajat olivat koulutukseltaan yliopistopohjaisia lastentarhanopettajia. Espoonlahden alueelle sai helposti sovittua haastatteluajan myös johtavien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Haastatteluun osallistuivat kummatkin johtavat sosiaalityöntekijät. Sen sijaan Leppävaaran alueelle saimme haastattelun useiden yhteydenottojen jälkeen. Leppävaarassa haastatteluamme osallistui yksi johtava sosiaalityöntekijä. Johtavat sosiaalityöntekijät olivat koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden maistereita. Jokainen haastattelu oli pituudeltaan noin 30- 40 minuuttia. Päiväkoteihin tehdyt haastattelut toteutettiin kyseisten päivähoitoyksiköiden henkilökunnan kahvitiloissa. Leppävaaran sosiaalityöntekijän haastattelu suoritettiin haastateltavan työhuoneessa ja Espoonlahden sosiaalityöntekijöiden haastattelu pidettiin heidän asiakkaittensa kanssa käytäviin neuvotteluihin varatussa tilassa.

6.4 Aineiston analysointi

Hirsjärven ym. (2007, 216) mukaan aineiston analysointitapa muotoutuu oikeastaan jo tutkimuksen alkuvaiheessa. Etenkin tutkimuskysymysten laatu määrittelee analyysin valintaa. Omaksi analysointitavaksemme valitsimme sisällönanalyysin. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan hyödyntää kaikenlaisissa laadullisissa tutkimuksissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91) ja siksi mekin koimme tämän parhaaksi tavaksi lähteä käsittelemään saatua aineistoa.

Usein tutkimuksissa on tehtävä niin sanottuja esitöitä ennen varsinaiseen analysointiin pääsemistä. Näitä esitöitä ovat aineiston tietojen tarkistaminen, tietojen täydentäminen ja aineiston järjestäminen, Hirsjärvi ym. (2007, 222) toteavat. Tuomi & Sarajärvi. (2009, 112) kertovat, että sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn laajasta aineistosta, aina kohti pienempiä ja tarkempia käsitteitä tutkittavasta aiheesta. Itse analyysi tapahtuu vaihe kerrallaan.

Sisällönanalyysia voidaan tehdä monella tapaa ja omaan tutkimukseemme valitsimme teoriaohjaavan analyysitavan. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa käsitteistö tulee valmiina, ilmiöstä jo tiedettynä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla, niin kuin aineistolähtöinen analyysikin. Analyysissa aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin abstrahointivaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 117.)

Koska oman aineistonhankintamme suoritimme haastatteluilla, analysointimme ensimmäinen vaihe oli litterointi. Litterointi tarkoittaa saatujen aineistojen, tässä tapauksessa haastattelunauhoitteiden, puhtaaksi kirjoittamista, jotta aineistoa on helpompi lähteä käsittelemään (KvaliMOTV 2006). Tässä tutkimuksessa litteroitua materiaalia tuli kaikista haastatteluista yhteensä 27 sivua.

Litteroinnin jälkeen saatu aineisto käsiteltiin kolmivaiheisen kaavan mukaan. Vaiheet ovat aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja käsitteiden luominen, Tuomi & Sarajärvi. (2009, 108) selvittävät. Lopuksi saaduista käsitteistä luodaan johtopäätökset, joiden avulla tutkijat pyrkivät ymmärtämään, mitä nämä tutkittavalle ilmiölle merkitsevät (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113). Luimme litteroidut haastattelut useaan kertaan läpi, jotta saamme yleiskuvan aineistosta. Tämän jälkeen etsimme aineistosta useasti mainitut ilmaisut ja merkitsimme nämä värikoodein. Alkuperäisilmaukset tiivistettiin pelkistetyiksi ilmauksiksi. Nämä ryhmittelimme alaluokiksi ja alaluokat edelleen yläluokiksi, yläluokat pääluokiksi ja viimeisenä yhdistäväksi luokaksi. Analyysivaiheessa etenimme aineiston ehdoilla, mutta analyysiamme ohjasi teoriapohjamme. Analyysissä etsimme siis tulkintojemme tueksi vahvistusta ja selityksiä teoriasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117).

7 Tutkimustulokset

Haastatteluista saamistamme aineistoista nousi esiin erilaisia toimintamalleja ja - tapoja, joilla lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä tehdään. Kaikista tärkeimmiksi ja parhaimmiksi tavoiksi tehdä yhteistyötä mainittiin matalan kynnyksen toimintamallit, kuten yhteydenpito puhelimitse ja sähköpostilla. Haastateltavien mukaan tavalliset puhelinkeskustelut yhteistyökumppaneiden välillä ovat tärkeitä ja niillä saa helposti vastauksia lasten ja perheiden tilanteista nousseisiin kysymyksiin. Molemmat osapuolet korostivat myös yhteistyön toimivuuden kannalta olennaista tekijää, vanhempien kanssa tehtävän työn merkitystä. Yhteistyön kehittämiskohteita puolestaan kerrottiin olevan toimivimmat rakenteet yhteistyön takana sekä henkilöstön kouluttaminen.

7.1 Yhteistyö vanhempien kanssa

Kaikissa haastatteluissa nousi esiin vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Sekä lastensuojelussa että päivähoidossa korostettiin, että vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on suuri merkitys. Jotta yhteistyö perheen kanssa olisi toimivaa, on perheille oltava avoin ja kunnioitettava heitä lapsensa asioiden asiantuntijana. Haastatteluissa mainittiin myös muutama toimintamalli, joiden avulla vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä toteutetaan.

7.1.1 Huoli lapsesta päivähoidossa

Päivähoidon työntekijöiden mukaan huoli lapsesta voi herätä esimerkiksi lapsen ulkoisesta olemuksesta. Huolta voivat herättää myös lapsen puheet. Lapset puhuvat paljon kotielämästä ja voivat kertoa asioita, jotka eivät lapsen elämään kuulu. Lapset viettävät päivähoidossa pitkiä aikoja ja päivähoidon työntekijöillä onkin hyvä kuva lapsen arjesta. Usein lapsen oireilu voidaan havaita päiväkodissa.

Huolen herätessä esimerkiksi lapsen kertomasta, tulee päivähoidon työntekijöiden muistaa olla tekemättä omia tulkintoja. Huolta herättävät asiat tulee tarkistaa vanhemmilta. Ottaessa huoli puheeksi, on hyvä käyttää lapsen omia sanoja.

”—jos lapsi on puhunut jotakin, niin kerrotaan sillä lailla niin ku lapsi on sen sanonu. Me ei mitenkään lähdetä niin kun arvuuttelemaan tilanteen todenperäisyyttä tai tai ei vaan me kerrotaan et lapsi on sanonu tällasia asioita ja meil on siitä noussu huoli.” (PK1)

Huolen puheeksi ottamisen -malli sopii tilanteisiin, joissa päivähoiton työntekijöillä herää huoli lapsesta. Työntekijät pyytävät apua huolen vähentämisessä sekä ehdottavat yhteistyötä. Vanhemmat voivat myös olla huolissaan lapsen kehityksestä ja haluavat tuoda tämän yhteiseen pohdintaan. Huolen puheeksi ottaminen on keino, jolla otetaan askarruttavia asioita esille toista loukkaamatta ja samalla tarjotaan tukea. Huolen puheeksi ottamisella saattaa joskus saada yllättyneitä sekä torjuvia ensireaktioita, mutta saman tien helpotusta ja mahdollisuuksia rakentaa suhde arvailujen sijasta avoimeksi. (Espoon kaupunki 2008.)

Huolen puheeksi ottaminen toteutetaan käytännössä kunnioittavana keskusteluna, jossa päätehtävänä on saada aikaan liittoutuma lasta koskevan huolen poistamiseksi. Vanhemmat ja kasvatushenkilöstö käyvät keskusteluja, jossa haetaan yhteistä ymmärrystä ja kokonaiskuvaa lapsesta ja hänen tilanteestaan. (Espoon kaupunki 2008.)

7.1.2 Ennaltaehkäisevä työ päivähoitossa

Sekä päivähoiton että lastensuojelun työntekijät painottivat haastatteluissa kasvatuskumppanuuden tärkeyttä. Espoon kaupunki järjestää päivähoiton työntekijöille Kasvatuskumppanuus-koulutusta, joka on päiväkodin ja perheen välisen yhteistyön perusta. Avoimuus vanhempia kohtaan tuli esille kaikkien haastateltavien vastauksissa.

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 32 - 40) mukaan kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kasvatuskumppanuudessa henkilöstön ja vanhempien jatkuva vuoropuhelu avaa tilaa ottaa puheeksi niin tavanomaisia vastoinkäymisiä kuin vakavampiakin ongelmia ja lapsen erityisen tuen tarpeita. Avoin vuoropuhelu auttaa jakamaan arjen hoito- ja kasvatustuuta lasta lähellä olevien aikuisten kesken (Kaskela & Kekkonen 2006, 21).

”Mut kyl ihan ensimmäinen on meillä niin kun kasvatuskumppanuuden hengessä ja ja ihan jo säädöstenkin mukaan, että vanhemmille täytyy näistä asioista keskustella ja heitä infota siitä, että meidän huoli on niin suuri—” (PK1)

”—tuetaan tietysti kasvatuskumppanuutta, perheitä ja ja myös sitten kannatellaan, kannatellaan vanhemmuudessa—” (PK2)

”—heillä on ollu se kasvatuskumppanuus tämmönen niinku idea” (LS2)

Vastauksissa painottui päivähoidossa tehtävän ennaltaehkäisevän työn tärkeys. Mahdollisimman pitkään tukea tarjotaan päivähoidosta käsin ja tarvittaessa käännytään lastensuojelun puoleen.

”—se ei tarkoita sitä, et me tehtäs niin ku aina mitään lastensuojeluilmoituksia tai arviopyyntöjä vaan että että tota sitä keskustelua mahdollisimman pitkälle käydään tääl päiväkodissa vanhempien kanssa.” (PK1)

Joissakin tapauksissa päivähoitopaikka järjestetään lapselle lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Tämän ottivat esille sekä päivähoidon että lastensuojelun työntekijät vastauksissaan.

”—sijotukset päivähoidon tukitoimena. Et se, se on sitä ennaltaehkäisevää meidän kannalta jos ajatellaan, että puhutaan yhteistyöstä.” (PK2)

”—lastensuojelusta on saatettu ohjata päivähoitoon, et se on avohuollon tukitoimenakin saattaa olla se päivähoito.” (LS2)

Lapsen myönteisen kehityksen edistäminen sekä vanhempien ja muiden huoltajien kasvatus mahdollisuuksien vahvistaminen voidaan nähdä avohuollon tukitoimien tarkoituksiksi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014).

Sosiaalihuoltolain 17.1-2 §:n mukaan kunnan tulee järjestää avohuollon tukitoimena perheelle sen tarvitsemat palvelut. Myös päivähoitolain mukaiset palvelut tulee järjestää. Päivähoitopaikka voidaan järjestää avohuollon tukitoimena, jolloin se on perheille maksutonta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon lastensuojelun asiakassuunnitelmassa esiin tuodut tarpeet, esimerkiksi hoitoaika ja erityisen tuen tai avun järjestäminen. Päivähoito toteutetaan päivähoitolain, ei lastensuojelulain puitteissa tässäkin tapauksessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014) .

7.2 Lastensuojeluilmoitus päivähoidosta

Molemmissa haastattelupäiväkodeissa johtajat kertoivat heillä olevan kokemusta lastensuojelun asiakkaista. Erityislastentarhanopettaja mainitsi heillä olevan paljon kokemusta myös huolen puheeksi ottamisesta.

Huolen kasvaessa, voidaan päivähoidossa päätyä tekemään lastensuojeluilmoitus tai pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Lastensuojeluilmoitukseen kirjataan oleellinen huoli lapsesta ja perheen tilanteesta. Lastensuojelun työntekijät pitävät tärkeänä, että vanhempien kanssa keskustellaan ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Tämä tuli myös esille päivähoidon vastauksissa. Johtavat sosiaalityöntekijät kertoivat mahdollisuudesta tehdä pyyntö

lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, mikäli päivähoitossa ollaan arkoja tekemään lastensuojeluilmoitusta.

”—jos on arka tekemään sitä varsinaista lastensuojeluilmoitusta, et tota vanhempien kanssa voi sitten keskustella ja tehdä yhdessä sit sen pyynnön.” (LS1)

”—lastensuojelulaissa on mahdollisuus myöski tehdä tämmönen pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, et tavallaan pyrittäs siihen et tehtäis sitä työtä yhdessä vanhemman kanssa.” (LS2)

Uudistetun lastensuojelulain mukaan lastensuojeluilmoitusta ei tehdä enää vain perinteiseen tapaan. Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi on uusi tapa saattaa lastensuojeluasia viireille ja se on toteutettava viipymättä kuten perusmuotoinen lastensuojeluilmoitus. (Mahkonen 2010, 37.)

Päiväkodin johtajat kertoivat olevansa aina lastensuojeluilmoituksen tekijänä. Johtajat eivät kuitenkaan tee ilmoitusta yksin, mukana on myös joku kasvattajatiimin jäsen. Päivähoidon työntekijät kertoivat keskustelewansa aina vanhempien kanssa ennen ilmoituksen tekemistä. Mikäli päädytään lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, vanhemmat ovat tästä tietoisia.

Lastensuojeluilmoitusten alkuarvioinnin tekee päivystävä sosiaalityöntekijä. Uudet ilmoitukset käsitellään kerran viikossa asiakastiimissä. Samalla valitaan vastuusosiaalityöntekijä. Vastuusosiaalityöntekijä kutsuu ilmoittajatahon alku- ja lopputapaamiseen mukaan. Lastensuojelulaissa on määritelty tarkasti määrääjat ilmoituksen käsittelylle.

”—seitsemän arkipäivän sisällä pitää ratkasta, et johtaako ilmoitus sitten lastensuojelutarpeen selvitykseen vai ei.” (LS2)

” Ja selvitys pitäis sitten tota tehdä kolmen kuukauden sisällä.” (LS1)

Ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen sosiaalityöntekijöillä on seitsemän arkipäivää aikaa päättää, johtaako tehty ilmoitus lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Seitsemän arkipäivän kuluessa on lapselle ja hänen huoltajilleen ilmoitettava lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta sekä ilmoitettava siitä seuraavista toimenpiteistä. Syy asetetuille aikarajoille on, että lapsen tilanne tulisi mahdollisimman pian tutkituksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

Kun ilmoituksen jälkeen päädytään lastensuojeluasiakkuuden aloittamiseen, seuraa lapsen tilanteen selvitys. Siinä arvioidaan suojelun ja tuen tarvetta. Selvityksen on valmistuttava kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa selvityksen tekemisestä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013)

7.3 Yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä

Jokainen haastateltava kertoi yhteistyön lastensuojelun ja päivähoidon välillä olevan tärkeää. Ylipäätään kaikkien perheiden kanssa toimivien tahojen välistä yhteistä vuorovaikutusta pidettiin merkittävänä tuloksellisen ja avoimen asiakassuhteen luomiseksi. Haastateltavat kertoivatkin yhteistyön olevan toimivaa, pienistä ongelmakohtista huolimatta. Mahkosen (2010, 32) mukaan uutta lastensuojelulakia valmisteltaessa vedottiin moniammatillisen yhteistyön tärkeyteen. Lastensuojelutarpeen arvioinnissa, asiakassuunnitelman mukaisten palveluiden järjestämisessä ja huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevan päätöksenteon yhteydessä tarvitaan moniammatillista asiantuntemusta.

7.3.1 Yhteistyön toimivat käytännöt

Päivähoidolla on yhteistyön kannalta tärkeää tietoa lapsen arjesta. Lastensuojelusta saataan pyytää päivähoitolta tietoja tai lausuntoja lapsen tilanteesta. Päivähoito ja lastensuojelu ovat keskenään yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse. Haastattelussa päiväkodin erityislastentarhanopettaja mainitsi, että sähköpostin käytössä tulee huomioida siihen liittyvät tietosuojaongelmat.

”Jonkun verran sähköpostia, mutta kun sähköposti on kuitenkin semmonen, missä ei lapsen asioista voi puhua. Palaveriaikoja suunnilleen sovitaan niin vaan.” (PK1)

Jos lapsen tai perheen tilanne on akuutti, on yhteydenpito päivähoidon ja lastensuojelun välillä tiiviimpää. Tällöin yhteydessä ollaan oltu noin kerran viikossa ainakin puhelimitse. Tilanteen rauhoittuessa yhteydenpito harvenee ja päivähoito sopii lastensuojelun kanssa seurannasta.

Päivähoito ja lastensuojelu molemmat näkivät konsultaatiopuhelut tärkeänä osana yhteistyötä. Konsultaatiopuheluilla voi saada apua esimerkiksi lapsen tilanteen arvioimiseen tai lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Lastensuojelun johtavat sosiaalityöntekijät halusivat tuoda esille, että konsultoida voi pienestäkin asiasta.

”he voi konsultoida meidän päivystävää sosiaalityöntekijää jatkuvasti erilaisissa asioissa ja saada sitten ohjausta mahdollisesti ennaltaehkäisevään työhön” (LS2)

Päivähoidon työntekijä voi konsultoida lastensuojelun työntekijää silloin, kun huoli lapsen tilanteesta ilmenee ja tarkentaa, onko syytä ryhtyä lastensuojelutarpeen arvioimiseen liittyviin toimenpiteisiin sekä sopia kenen ja miten tilanteessa on syytä toimia. Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus lastensuojelutarpeen arvioimista varten ja sovitaan yhteisen prosessin mukaisesta varhaiskasvatussuunnitelman laadintatilaisuudesta. (Espoon kaupunki 2011.)

7.3.2 Yhteistyön kehittämiskohteita

Lastensuojelun työntekijöiden näkemysten mukaan päivähoidossa henkilökunta vaihtuu melko usein. Haasteeksi johtavat sosiaalityöntekijät kokivat, kuinka perehdyttää uudet työntekijät lastensuojelun toimintatavoista. Myös päivähoidon työntekijät kokevat lastensuojelun henkilökunnan vaihtuvuuden olevan suurta. Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus sekä erilaiset työtavat vaikeuttavat yhteistyötä päivähoidon näkökulmasta.

”—tiedetään, että päivähoidossa vaihtuu henkilöstö suoritustasolla aika paljon. Joskus jää semmonen tunne, että oisko tarve sitä henkilöstöäkin priiffata, mutta se on tietysti vähän tekninen ongelma, miten se toteutetaan. Sitte päälliköt on luvannu, että he kyllä perehdyttää uudet työntekijät, mutta.” (LS2)

”—varmasti siel on tilanne ollu se, et siel ei oo ollu tekijöitä tarpeeks ja siel on ollu kiirettä ja sitten kun on aina työntekijä vaihtunu, nii vähä asiat alotetaan alusta tietyllä tavalla.” (PK1)

Päivähoidon työntekijöiden mukaan tulisi löytää lastensuojelun kanssa yhteistyörakenteet. Päiväkotien johtajien haastatteluissa kävi ilmi, että yhteistyön prosessi ei ole tällä hetkellä selkeä. Yhteistyön polkua ei ole mallinnettu missään, mikä onkin kehittämisen kohde varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä.

”—rakenteita lähinnä mietin. Et sit ne ois valmiina taustalla, et ois ihan selkeet rakenteet miten toimitaan ja että olis niitä yhteisiä palavereja, että totaa nii ku alueella esimerkiksi päiväkodin johtajien ja lastensuojelu työntekijöiden toimesta. Ne on hirveen tärkeitä, koska siellä se tieto kulkee ja ne prosessit jo-

tenkin selkiytyy. Ehkä mä pystyisin sitä kautta tuomaan sitä prosessia tänne, kun tietäisin miten selkee se on ja täl hetkel se ei oo selkee.” (PK1)

Päivähoidon työntekijät toivovat, että lastensuojelun yhteystiedot olisivat ajan tasalla. Päiväkodeissa tulisi olla selvillä, mihin ottaa yhteyttä tarvittaessa. Tällä hetkellä koettiin, että tiedon löytämiseksi joutuu näkemään paljon vaivaa. Johtajat saattavat joutua soittamaan useita puheluita tai etsimään tietoa Internetistä.

”– Sosiaali- ja terveystieteiden sivut ja sitten Sosiaaliportti on hyvä, nää oli kans kaks sellasta mitkä mulle tuli mieleen–” (PK2)

”–kaivamalla sitä tieto että. Ei sitä kauheesti markkinoida.” (PK1)

”–hirveen tärkeetä et ne jotenkin pysyis jotenkin ajan tasalla, et me tiedettäis kehen ottaa yhteyttä tarvittaessa. Nyt joutuu hakemaan sitä tietoo, soittaaman vähän sinne sun tänne.” (PK1)

Johtavat sosiaalityöntekijät kertoivat kiertäneensä päiväkodeissa tiedottamassa ja kouluttamassa muun muassa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä sekä tukimuodoista. Heidän kokemuksensa mukaan nämä koulutuspäivät koettiin hyödyllisiksi. Johtavien sosiaalityöntekijöiden mukaan tärkeää olisi saada koko päivähoiton henkilökunta kerralla paikalle. Johtavat sosiaalityöntekijät olivat sitä mieltä, ettei tietoa tulisi välittää pelkästään sähköpostin kautta, vaan yhteistyötahojen tulisi tavata kasvotusten. Tämä tekee yhteistyön mielekkäämmäksi.

”Oleellistahan siinä tässä vuorovaikutuskoulutuksessa, et meillä on vähintään puolet henkilöstöä meidän puolelta mukana meidän lisäksi, ettei me olla kahestaa saarnaamassa missään vaan ne, jotka tekee työtä voi koko ajan keskustella keskenään. Ja se on ollut hedelmällistä.” (LS2)

8 Pohdintaa

Tutkimuksemme tavoitteena oli kuvata, millaista yhteistyötä päivähoiton ja lastensuojelun henkilökunta tekee Espoon Leppävaarassa sekä Espoonlahdessa. Tarkoituksena oli myös kuvailla yhteistyön kehittämiskohteita ja millaista ehkäisevää työtä päiväkodeissa toteutetaan.

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä löytyi aikaisempia tutkimuksia. Aikaisemmin tehtyjen tutkimusten mukaan päivähoiton ja lastensuojelun välisen yhteistyön haasteiksi koettiin lakien vaikutus ja salassapitovelvollisuus, työntekijöiden vaihtuvuus sekä

työntekijöiden pelot, tietämättömyys sekä ennakkoluulot. Sen sijaan yhteistyötä edistäviksi tekijöiksi koettiin päivähoiton ja lastensuojelun jaettu vastuu sekä toisen ja oman työn tunteminen ja kunnioittaminen. Aikaisemmat tutkimustulokset osoittivat myös yhteisten toimintakäytäntöjen ja sopimusten, säännöllisen yhteydenpidon ja yhteisten keskustelujen sekä työn suunnitelmallisuuden ja jatkuvuuden olevan tärkeää.

Huolen herääminen lapsen tai perheen tilanteesta voi olla vaikea aihe päivähoiton työntekijöille. Huoli voi herätä esimerkiksi lapsen ulkoisesta olemuksesta tai lapsen puheista. Mahdollinen huoli halutaan ottaa puheeksi sensitiivisesti. Tutkimustuloksissa painotettiin kasvatuskumppanuuden tärkeyttä, mikä on kaiken päivähoiton ja perheen välillä tehtävän yhteistyön perusta. Huolen puheeksi ottamisen helpottamiseksi Espoonkin alueella on järjestetty päivähoiton henkilökunnalle Huolen puheeksi otto -koulutusta, joka voi tuoda uusia näkökulmia ja varmuutta perheen kanssa työskentelyyn.

Huolen kasvaessa päivähoitossa saatetaan päätyä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Tutkimustuloksissa painotettiin vanhempien kanssa keskustelua, ennen ilmoituksen tekemistä. Haastateltavat kertoivat vanhempien olevan tietoisia, mikäli päivähoiton henkilökunta tekee lastensuojeluilmoituksen. Yhteinen käytäntö oli, että päiväkodin johtaja tekee ilmoituksen - tätä ennen kasvatustiimi on kuitenkin keskustellut keskenään. Ilmoituksen tekemisessä on aina mukana myös joku kasvatustiimin jäsen.

Päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyön kerrottiin olevan suurilta osin työskentelyä puhelimitse ja sähköpostitse. Tärkeäksi yhteistyömuodoksi nähtiin konsultaatiopuhelut. Puhelimitse ja sähköpostitse voidaan sopia yhteisiä palaveriaikoja. Sähköpostin käyttämistä yhteistyömuotona vaikeuttavat tietosuojaan tuomat ongelmat - asiakkaiden asioista ei voida sähköpostiviestein keskustella. Päivähoito ja lastensuojelu järjestävät yhteisiä tapaamisia noin yksi tai kaksi kertaa vuodessa, epäsäännöllisesti kuitenkin. Lastensuojelun työntekijät kertoivat tehneensä vierailuja päiväkoteihin ja järjestäneensä koulutuksia lastensuojelusta. Tärkeäksi ja yhteistyötä helpottavaksi koettiin osapuolten tapaaminen kasvotusten. Vastaavia koulutuspäiviä ei ole kuitenkaan mahdollista järjestää joka vuosi kaikissa päiväkodeissa, ajan puutteen vuoksi.

Tärkeäksi yhteistyön kannalta koettiin yhteistyörakenteiden selkeys. Tällä hetkellä rakenteet eivät olleet haastateltavien mukaan selkeitä. Yhteisten toimintakäytäntöjen ja sopimusten tärkeyttä on aikaisemmissa tutkimuksissa korostettu. Myös konsultaatio osoittautui tärkeäksi yhteistyön kannalta. Vastauksista ilmeni, että työskentelyä helpottaisi yhteistietojen päivittäminen tarvittaessa. Yhteistietojen tulisi olla aina ajan tasalla, jotta päivähoiton työntekijät löytäisivät tarvitsevansa avun heti joutumatta soittamaan useaan numeroon. Päivähoiton vastausten mukaan tietoa lastensuojelusta täytyy etsiä esimerkiksi Internetistä.

Säännöllinen yhteydenpito on tutkimusten mukaan toimivan yhteistyön edellytys.

Yhteystietojen päivittäminen on siis välttämätöntä. Työntekijöiden vaihtuvuuden koettiin vaikeuttavan yhteistyötä molempien osapuolten kannalta. Työntekijöiden vaihtuvuus oli myös aikaisempien tutkimusten mukaan yhteistyötä vaikeuttava tekijä. Edellä mainitut koettiin yhteistyön kehittämiskohteiksi.

Tutkimuksessamme olisi pitänyt olla enemmän haastateltavia. Näin olisimme saaneet enemmän tutkimuksemme kannalta hyödyllistä materiaalia ja tutkimuksessa mukana olleiden alueiden välinen vertailu olisi ollut mahdollista. Olisimme voineet keskittyä ainoastaan yhteen Espoon alueeseen. Näin olisimme saaneet tarkemman kuvan yhden alueen päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyöstä. Johtavien sosiaalityöntekijöiden sijaan meidän olisi kannattanut valita haastateltaviksi sosiaalityöntekijöitä, jotka tekevät käytännön työtä muun muassa päivähoiton kanssa. Uskomme myös, että heillä olisi ollut enemmän kokemustietoa yhteistyön kuvioista.

Aineiston analyysivaiheessa huomasimme haastattelukysymysten olleen liian tarkkoja. Avoimilla kysymyksillä tai teemoilla olisi voinut saada monipuolisempaa ja rikkaampaa aineistoa. Kokemattomuutemme haastattelijoina on myös voinut vaikuttaa aineiston suppeuteen. Haastattelukysymysten testaaminen koehaastattelulla olisi tuonut meille varmuutta haastattelijoina. Koehaastattelun jälkeen meillä olisi ollut mahdollisuus laatia kysymyksistä selkeämpiä. Meidän olisi myös pitänyt esittää enemmän täydentäviä kysymyksiä haastattelun edetessä. Olisimme voineet tuoda esille enemmän omaa asiantuntijuuttamme aiheesta ja osallistua aktiivisemmin keskusteluun, ei olla vain kyselijän roolissa.

Olimme lähettäneet haastattelukysymykset etukäteen sähköpostilla, mutta kaikki haastateltavat eivät olleet lukeneet niitä. Tämä osaltaan saattoi vaikuttaa vastausten suppeuteen. Ilmapiiri muutamassa haastattelutilanteessa vaikutti mielestämme kiireiseltä. Pohdimme, olisiko tämä myös ollut yksi syy vastausten laatuun.

Mielestämme tekemämme tutkimus oli hyödyllinen. Saimme haastatteluissa selville, millaista yhteistyötä lastensuojelun ja päivähoiton työntekijät tekevät. Haastatteluissa selvisi myös se, mitä hyvän yhteistyön puitteissa pitäisi tehdä, mutta mitä ei kuitenkaan ajan puutteen tai muun syyn takia pystytä toteuttamaan. Mielestämme työmme hyötyjä olikin saada kummatkin osapuolet ajattelemaan yhteistyötä ja mitä sen parantamiseksi olisi mahdollista tehdä. Koemme työmme hyödyttäneen oman oppimisemme lisäksi molempia tahoja ja toivomme, että tekemämme haastattelut ja käymämme keskustelut vielä johtaisivat toimenpiteisiin tutkimuksessa mukana olleissa yksiköissä.

Työmme oli kuitenkin pieni katsaus kaikkeen siihen, mitä lastensuojelun ja päivähoidon välinen yhteistyö sisältää ja vaatii onnistuakseen. Tämän takia mielestämme onkin monia mahdollisuuksia aiheen syvempään tarkasteluun jatkotutkimusten muodossa. Jatkotutkimuksissa voisi esimerkiksi paneutua pelkästään yhden lastensuojelun osa-alueen, esimerkiksi ennaltaehkäisevän lastensuojelun, toteutumisen selvittämiseen. Jatkotutkimuksissa voisi myös ottaa perheitä enemmän mukaan ja kysellä heidän mielipiteitään siitä, miten lastensuojelun ja päivähoidon palvelut ovat heidän kohdallaan toimineet yhdessä.

9 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekijän on tärkeä arvioida tulosten lisäksi myös työnsä eettisyyttä ja luotettavuutta. Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset valinnat kulkevat yhdessä. Uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.)

9.1 Eettisyys

Hirsjärven ym. (2000,155) mukaan tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa ja että suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Toisaalta jos laadullisen tutkimuksen tyyppillisiin piirteisiin hyväksytään tämä, niin on yllättävää kuinka vähän laadullisen tutkimuksen oppaissa painotetaan tutkijan moraalialia ja tutkimuksen etiikkaa.

Tutkimuskohteessa tutkijan on aina pidettävä lupauksensa tutkimuskohteen jäsenille. Tutkijan tulee tutkimuskohteessa tehdä niin kuin on sanonutkin tutkimuksen tekevänsä. Tutkimustekstissä on kirjoitettava vain sellaiset asiat, joista on sovittu tutkimuskohteen kanssa. Tutkijan tulee myös noudattaa vaitiololupausta sekä salassapitovelvollisuutta. Ihmisten yksityisyyttä tulee kunnioittaa ja suojella. (Vilkkä 2006, 113.) Tutkimusta tehtäessä toimimme eettisten periaatteiden mukaan. Haastattelut suoritimme, kuten olimme haastateltavien kanssa sopineet. Haastattelut äänitettiin ja jokaiselta haastateltavalta saatiin lupa nauhurin käyttöön. Emme myöskään mainitse haastateltavien nimiä emmekä haastateltavien työpaikkoja.

Tutkijan tulee säilyttää tutkimusaineistoa ja siinä olevia tietoja, kuten alussa tutkittavien kanssa on sovittu. Tutkimuskohteen jäsenten kanssa voi kuitenkin aina yrittää neuvotella arkaluontoisten asioiden julkaisemisesta jo käsikirjoitusvaiheessa. Arkaluontoisia asioita ei saa tutkittavien tietämättä julkaista. (Vilkkä 2006, 114.) Haastatteluiden jälkeen kerroimme haastateltaville, että heidän on mahdollisuus saada litteroitu aineisto itsellensä tarkistetta-

vaksi, koska halusimme toimia eettisesti oikein. Emme myöskään käytä haastatteluista saamiamme materiaaleja muihin tarkoituksiin, emmekä luovuta niitä tutkimuksen ulkopuolisille ihmisille.

Tutkijan tulee harkita myös kirjoitustapaa tarkoin. Tutkimustekstissä täytyy välttää tutkittavien fyysistä ja henkistä vahingoittamista. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyissä tutkimuksissa hyvä tieteellinen käytäntö on, että tutkittavat ja heidän paikkakuntansa on säilytettävä tuntemattominta eli näitä ei kirjoiteta tutkimustekstiin. Tärkeää on ihmisarvon kunnioittaminen. (Vilka 2006, 114 - 115.)

Tuomi ja Sarajärvi muistuttavat (2009, 133), että aikaisempia tutkimuksia ei saa unohtaa. Aiheista tehdyistä aikaisemmista tutkimuksista on raportoitava, sillä muuten loukataan hyvää tieteellistä käytäntöä. Myöskään muiden tutkijoiden saamia tutkimustuloksia ei saa esittää omina. Tässä työssä olemme kertoneet rehellisesti tutkimustamme vastaavista töistä sekä aikaisempien töiden tutkimustuloksista.

9.2 Luotettavuus

Tutkimuksissa tulee aina pyrkiä arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta arvioitaessa on mahdollisuus käyttää monia erilaisia tutkimus- ja mittaustapoja. Tutkimuksen luotettavuutta mittaavat parhaiten sen reliabelius ja validius. Reliabeliudella tarkoitetaan saatujen tulosten toistettavuutta eli siis sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabelius voidaan todeta usealla tavalla. Jos esimerkiksi kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen, voidaan saatua tulosta pitää reliabelina.

Validius puolestaan tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tutkimuksessa tarkoituskin mitata. Käytetyt mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä, mitä tutkija on kuvitellut tutkivansa. Jos esimerkiksi tutkimukseen osallistuneet henkilöt ymmärtävät heille esitetyt kysymykset väärin ja tutkija tästä huolimatta käsittelee saatuja tuloksia edelleen oman ajatusmaailmansa mukaan, tuloksia ei voida pitää tosina ja tutkimuksen kannalta pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2007 226, 227.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka selostus tutkimuksen toteutuksesta sen kaikissa vaiheissa. Etenkin saadun aineiston tuottamisen olosuhteet, kuten haastatteluiden paikat, haastatteluihin käytetty aika ja mahdolliset häiriötekijät, tulisi kertoa selkeästi ja totuudenmukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa analysoidaan useimmiten luokittelemalla ja niinpä myös tämä tulisi selittää ja avata lukijalle aina luokittelun syntymisestä ja luokittelujen perusteista lähtien. Myös saatuihin tuloksiin pätee sama tarkkuuden vaatimus.

Tutkijan tulisi pystyä kertomaan, millä perustein hän on tulkintansa ja päätelmänsä tehnyt, Hirsjärvi ym. (2007, 227) muistuttavat.

Tehtyä opinnäytetyötämme voi näiden kriteerien perusteella pitää luotettavana. Olemme saaneet käyttämällämme tutkimusmenetelmällä niitä tuloksia ja vastauksia, joita lähdimmekin hakemaan. Olemme avanneet tutkimuksemme lukijalle siten, että tehdyt analyysit, johdopäätökset ja tulkinnat ovat näkyvillä. Myös haastattelujen olosuhteet on kirjattu selkeästi työhömmme.

Lähteet

- Alasuutari, M. Kuka lasta kasvattaa? 2003. Helsinki: Gaudeamus.
- Arponen, A., Kihlman, E. & Välimäki, S. 2004. Matkalla moniammatillisuudesta moniasiantuntijuuteen. Teoksessa Anttila, M. & Rousu, S. (toim.) Harvalla kootut. Suomen kuntaliitto ja Lastensuojelun keskusliitto.
- Espoon kaupunki. Huolen puheeksiotto -koulutusmateriaali. 2008.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.4. Painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. Painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. Painos. Helsinki: Tammi.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitosa. Finn lectura: Helsinki.
- Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. 1. Painos. Edufin.
- Isoherranen, K. 2008. Yhteistyön uusi haaste- moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. (toim.) Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. 1. painos. WSOY: Helsinki.
- Järviluoto, S. & Mäkinen, M. 2009. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Toimivia käytäntöjä ja kipupisteitä Kallio - Alppiharju - Pasilan päivähoitoalueella. Metropolia YAMK. Helsinki. Opinnäytetyö.
- Karila, K. & Nummenmaa, A.-R. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkoti. 2001. 1. Painos. Helsinki: WSOY.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. 2006. Vaajakoski: Gummerus.
- Kivimäki, S. 2009. Päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö lapsen ja perheen tukena. Yhteistyön lähtökohdat, ongelmat ja kehittämiskohteet aikakauslehtien artikkeleiden kuvamina. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuslaitoksen pro gradu-tutkielma.
- Koivunen, P.-L. Hyvä päivähoito. 2009. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koski, H. 2009. VERKOT SELVIKSI- Kartoitus Matinkylä-Olarin päiväkotien ja lastensuojelun verkostotyöstä. Diak-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä-Helsinki. Opinnäytetyö.
- Kuokkanen, K. 2013. Suurten kaupunkien lapset tarvitsevat yhä enemmän lastensuojelua. Viitattu 29.9.2013.
<http://www.hs.fi/kotimaa/Suurten+kaupunkien+lapset+tarvitsevat+yh%C3%A4+enemm%C3%A4+n+lastensuojelua/a1378176645081>
- KvaliMOTV 2006. Litterointi. Viitattu 26.9.2013.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html
- Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Viitattu 26.9.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L12P76>

Lastensuojelulaki. 12.2.2010/88. Viitattu 26.9.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sijaishuolto#L10>

Lastensuojelulaki 12.2.2010/88. Viitattu 26.9.2013.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelulaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki)

Lastensuojelulaki. 12.2.2010/88 Viitattu 26.9.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojelutarpeenselvitys/>

Laru, S., Riihonen, R. & Tuukkanen, K. Perhe osana varhaiskasvatusta. Teoksessa Oulasmaa, M. & Riihonen R. (toim.) Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. 2013. Helsinki: Väestöliitto. 47-63.

Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. 3. painos. Helsinki: Edita Prima.

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Edita: Helsinki.

Mikkola, M. Lastensuojelu ja eurooppalaiset ihmisoikeudet. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T., & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2004. Helsinki: Tammi, 61-76.

Mikkola, M. Lastensuojelun tausta. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2004. Helsinki: Tammi. 77-84.

Punkka, P. 2013. Helsingin OAJ:n pomo: Lapsen hädästä ei ilmoiteta tarpeeksi herkästi. Viitattu 29.9.2013.
<http://www.hs.fi/kaupunki/Helsingin+OAJn+pomo+Lapsen+h%C3%A4d%C3%A4st%C3%A4+ei+ilmoiteta+tarpeeksi+herk%C3%A4sti/a1378863072280>

Räty, T. 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima.

STM. 2002 ; Stakes 2003/2005. Varhaiskasvatus ja päivähoito. Viitattu 26.9.2013.
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ ja_ paivahoito/

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. 1. painos. Helsinki: WSOY pro.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2012. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Viitattu 13.4.2014. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mitaonlastensuojelu/lastensuojelun_palvelujarjestelma/#otsikko1

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2012. Lastensuojelun käsikirja. Tavoitteet. Viitattu 21.4.2014. Viitattu 21.4.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2013. Lastensuojelun käsikirja. Mita_on_lastensuojelu. Viitattu 21.4.2014.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2013. Lastensuojelun käsikirja. Aikarajat. Viitattu 12.3.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluntarve/aikarajat>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2013. Lastensuojelutarpeenselvitys. Viitattu 12.3.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojelutarpeenselvitys/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2014. Lastensuojelun käsikirja. Paivashoito. Viitattu 10.10.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/toimijat/kunnanomattoimijat/paivashoito/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2014. Lastensuojelun käsikirja. Avohuolto. Viitattu 14.3.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7. Painos. Helsinki: Tammi.

Törrönen, M. & Vornanen, R. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2004. Helsinki: Tammi. 154-191.

Viittala, K. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. 2006. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Vilkkä, H. Tutki ja havainnoi. 2006. Vaajakoski: Gummerus.

Espoon kaupunki. Espoon varhaiskasvatussuunnitelma. 2013. Viitattu 11.11.2013. <http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2013274737-7-1.PDF>

Espoon kaupunki. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa. 2011. Viitattu 21.4.2014. http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ja_koulutus/Paivahoito/Kasvun_ja_oppimisen_tuki

Laki lasten päivähoidosta. 25.3.1983/304. Viitattu 26.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Taulukot

Esimerkki luokittelusta

ALKUPERÄISILMAUKSET, PELKISTETYT ILMAUKSET, ALALUOKAT

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA
<p>”vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä saattaa olla päihteiden käyttö, vanhempien väsymykseen, ja sitten nää pahoinpitelyepäilyt”</p> <p>”Puutteellinen vaatetus”</p> <p>”Likainen vaatetus”</p> <p>”jos on kysymykses vaikka, että lapsessa on jotakin ulkoista vaikka vaatteet jatkuvasti likaiset tai jotakin sellasta ihan sillä lailla niinku ne asiat on”</p>	Huolta herättävät asiat lapsen ulkoisessa olemuksessa	Huolta herättävät asiat
<p>”se, et jos lapsi tulee kertomaan”</p> <p>”lapset hyvin, tuota, herkästi kyllä kertovat sen, että jos, jos heitä on esimerkiks kotona satuttanu”</p> <p>”kun lapsi vaikka kertoo semmosia asioita, mitkä ei lapsen elämään kuulu”</p> <p>”lapsi puhuu täällä asioita, kertoo kotielämästä”</p>	Huolta herättävät asiat lapsen puheessa	
<p>”jos hän jollain tavalla oireilee, niin se yleensä näkyy täällä”</p> <p>”voi ollakin, että lapsi oireilee eri tavoilla sitten täällä päiväkodissa”</p>	Lapsen oireilu päivähoitossa	
<p>”ei mitenkään lähdetä niin kun arvuuttelemaan tilanteen todenperäisyyttä”</p> <p>”Ei tulkintoja siitä, että kuka mitäkin on sanonu”</p>	Ei tulkintoja	Huolen puheeksi otto
<p>”ne asiat aina lapsen kertoman mukaan tarkastetaan vanhemmilta”</p> <p>”kerrotaan vanhemmille se, mitä lapsi on kertonut”</p> <p>”jos lapsi on puhunut jotain, niin kerrotaan sillä lailla niinku lapsi on sen sanonu”</p>	Lapsen kertoma tarkistettava vanhemmilta	
<p>”Huolen puheeksiottamisen malli”</p> <p>”tämmöset puheeksiotto--”</p>	Huolen puheeksi ottamisen malli	

<p>”tuetaan tietysti kasvatuskumppanuutta”</p> <p>”tuetaan kasvatuskumppanuuden hengessä perheitä”</p> <p>”sellasta kasvatuskumppanuutta”</p> <p>”ensimmäinen on meillä niin kun kasvatuskumppanuuden hengessä”</p> <p>”heillä on ollu se kasvatuskumppanuus tämmönen niinku idea”</p>	<p>Kasvatuskumppanuus päivähoidon ja perheen välillä</p>	<p>Vuorovaikutus vanhempien kanssa</p>
<p>”avoin kannattaa aina olla”</p> <p>”avoin lähestyminen asiakkaitten kanssa, et vanhempien kanssa otettais asiat puheeks”</p> <p>”täytyis avoimesti myöskin keskustella sitten vanhempien kanssa”</p> <p>”olla avoimia niinku vanhempia kohtaan”</p>	<p>Avoimuus vanhempia kohtaan</p>	
<p>”sitä keskustelua mahdollisimman pitkälle käydään tääl päiväkodissa vanhempien kanssa”</p> <p>”ensin sitä työstetään siellä päivähoitossa”</p> <p>”yrittää selvittää sitä siellä”</p>	<p>Päivähoidon tuki mahdollisimman pitkään</p>	<p>Ensisijainen tuki päivähoitossa</p>
<p>”ennaltaehkäisevänä esimerkiks tukitoimena päivähoito järjestetään, järjestetään silloin lapselle”</p> <p>”sijotukset päivähoiton tukitoimena. Et se, se on sitä ennaltaehkäisevää meidän kannalta, jos ajatellaan, että puhutaan yhteistyöstä.”</p> <p>”lastensuojelusta on saatettu ohjata päivähoitoon, et se on, avohuollon tukitoimenakin saattaa olla se päivähoito”</p>	<p>Päivähoito avohuollon tukitoimena</p>	
<p>”jos on arka tekemään sitä varsinaista lastensuojeluilmoitusta, et tota vanhempien kanssa voi sitten keskustella ja tehdä yhdessä sit sen pyynnön”</p> <p>”lastensuojelulaissa on mahdollisuus myöski tehdä tämmönen pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseks”</p> <p>”selvityspyyntö tai arviopyyntö on, on se varmasti ensimmäinen”</p>	<p>Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi</p>	<p>Lastensuojeluilmoituksen tekeminen</p>
<p>”se on kirjallinen ilmoitus ja se oleellinen huoli kirjataan siihen”</p> <p>”sen jälkeen sitten mikäli tarvitaan niin sitten tehdään lastensuojeluilmoitus”</p>	<p>Oleellinen huoli lastensuojeluilmoitukseen</p>	

ALALUOKAT, YLÄLUOKAT, PÄÄLUOKAT JA YHDISTÄVÄ LUOKKA

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Huolta herättävät asiat	Huoli lapsesta päivä- hoidossa	Yhteistyö vanhempi- en kanssa	Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö
Huolen puheeksi otto			
Vuorovaikutus vanhempien kanssa	Ennaltaehkäisevä työ päivähoidossa	Lastensuojeluilmoitus päivähoidosta	
Ensisijainen tuki päivähoidossa			
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	Lastensuojeluilmoitus päivähoidosta	Lastensuojeluilmoitus päivähoidosta	
Päiväkodin henkilökunta ilmoittajata- hona			
Lastensuojeluilmoituksen käsittely			
Päivähoidolta tietoa lapsesta lasten- suojaeluun	Yhteistyön toimivat käytännöt	Yhteistyö päivähoi- don ja lastensuojelun välillä	
Yhteydenpito päivähoidon ja lasten- suojelun välillä			
Yhteistyön erilaiset käytännöt	Yhteistyön kehittä- miskohteita		
Lastensuojelun yhteystiedot ja toi- mintaohjeet			
Henkilökunnan vaihtuvuus			
Tiedon lisääminen			

Liitteet

Liite 1

Opinnäytetyön haastattelukysymykset päiväkotiin

Yleistä

1. Mitä ymmärrät lastensuojelulla?
2. Mitä tämä näkyy työssäsi?

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö ja yhteistyö

3. Mitä ymmärrät ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla?
4. Millaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä olette tehneet lastensuojelun viranomaisten kanssa?
5. Mikä on sinun roolisi ja vastuusi tässä työssä?
6. Onko teillä säännöllistä yhteydenpitoa lastensuojelun työntekijöiden kanssa?
 - 6.1. Kuinka usein?
 - 6.2. Tulisiko yhteydenpitoa olla enemmän?
7. Miten päiväkodissanne puututaan havaittuun mahdolliseen lastensuojelun tarpeeseen?
8. Miten huoli lapsen tai lapsen perheen hyvinvoinnista otetaan puheeksi vanhempien kanssa?
9. Millaista kasvatuksellista jne. tukea;
 - päiväkotinne tarjoaa asiakkaina oleville perheille?
 - alueenne muut palvelut tarjoavat perheille?
10. Mistä saatte tukea mahdollisissa pulmatilanteissa, lastensuojeluun liittyen?
 - 10.1. Millaista tukea yleensä tarvitsette?

Lastensuojeluilmoitus

11. Minkälaisia yhteisiä linjauksia, ohjeita, toimintamalleja tms. teillä on henkilöstön kesken, kun lastensuojeluilmoituksen tekemistä harkitaan?
12. Millä perusteella lastensuojeluilmoitus tehdään? Onko joitain kriteerejä, joiden tulee täyttyä ennen ilmoituksen tekemistä?
13. Miten vanhemmat huomioidaan lastensuojeluilmoitustilanteessa?
14. Minkälaista yhteistyötä viranomaisten kanssa tehdään, kun lapsesta/perheestä tulee lastensuojelun asiakas päivähoitovuosien aikana?

Korjaava lastensuojelu ja yhteistyö

15. Onko päiväkodissanne kokemusta perheistä lastensuojelun asiakkaina?
16. Miten tieto lapsen lastensuojeluasiakkuudesta tulee henkilökunnalle?

17. Millaista yhteistyötä viranomaisten kanssa tehdään, jos lapsi on jo päiväkodin aloittaessaan lastensuojelun asiakas?

17.1. Minkälaisia työskentelytapoja teillä on viranomaisten kanssa yhteistyötä tehdessä?

18. Mikä on sinun roolisi ja vastuusi tätä työtä tehdessä?

19. Miten vaitiolovelvollisuus vaikuttaa;

- yhteistyöhön lastensuojelun kanssa?
- työskentelyyn muiden tahojen kanssa?

Koulutus ja kehittäminen

20. Millaista koulutusta olet saanut lastensuojelutyöhön liittyen;

- ennen työelämää?
- työelämän aikana?

21. Mitä kautta olet saanut tietoa lastensuojelupalveluista?

22. Minkälaista koulutusta/tietoa toivoisit saavasi?

23. Onko yhteistyö päiväkodin ja lastensuojelun välillä ollut mielestäsi toimivaa?

23.1. Mikä on ollut toimivaa ja mikä ei?

24. Mitä yhteistyön osa-alueita toivoisit kehitettävän?

24.1. Miten haluaisit tätä asiaa kehitettävän?

Millaista palautetta haluaisit antaa alueesi lastensuojelun työntekijöille?

Liite 2

Opinnäytetyön haastattelukysymykset lastensuojeluun

Yleistä

1. Mikä on koulutuksesi?
2. Mitä toimenkuvaasi kuuluu?
3. Oletko osa ryhmää/tiimiä/asiantuntijaverkostoa?
 - 3.1. Keitä muita tähän kuuluu?

Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja yhteistyö

4. Mitä tiedät päiväkodissa tehtävästä varhaiskasvatustyöstä?
5. Mitä tiedät päiväkodissa tehtävästä ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä?
6. Millaisissa ennaltaehkäisevissä asioissa päivähoito on ottanut yhteyttä teihin?
7. Miten toivoisit päiväkodin henkilökunnan toimivan huolen herätessä?
8. Millaista yhteistyötä olette tehneet päivähoidon kanssa ennen lastensuojelu asiakkuuden alkamista?
9. Mikä on sinun roolisi ja vastuusi tässä työssä?

Lastensuojeluilmoitus

10. Miten neuvositte päivähoidon henkilöstöä toimimaan tilanteessa, jossa he harkitsevat lastensuojeluilmoituksen tekemistä?
11. Miten toimitte, jos teille tulee tieto, että päiväkotitoiminta on tehnyt lapsesta lastensuojeluilmoituksen?
12. Mikä on sinun roolisi ja vastuusi tällaisessa tilanteessa?
13. Miten yhteistyö päivähoidon kanssa jatkuu lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen?

Korjaava lastensuojelu ja yhteistyö

14. Millaista yhteistyötä teette päivähoidon kanssa, jos lapsesta tulee päivähoitovuosien aikana lastensuojelun asiakas?
15. Millaista työtä teette, jos lapsi on jo päivähoiton aloittaessaan lastensuojelun piirissä?
16. Keiden välillä yhteistyötä tehdään?
17. Mikä on sinun roolisi ja vastuusi tässä työssä?

Koulutus ja kehittäminen

18. Onko teillä päivähoidon kanssa säännöllistä yhteydenpitoa?
 - 18.1 Kuinka usein?
 - 18.2 Tulisiko yhteydenpitoa olla enemmän?

19. Mistä saatte tukea päiväkotien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyen?
 - 19.1. Millaista tukea yleensä tarvitsette?
 20. Miten toivoisit päivähoidon työntekijöitä informoitavan alueellasi toteutettavasta lastensuojelutyöstä?
 21. Onko yhteistyö päiväkotien ja lastensuojelun välillä ollut mielestäsi toimivaa?
 - 21.1. Mikä on ollut toimivaa ja mikä ei?
 22. Mitä yhteistyön osa-aluetta toivoisit kehitettävän?
 - 22.1. Miten haluaisit tätä asiaa kehitettävän?
- Millaista palautetta haluaisit antaa alueesi päiväkotien työntekijöille?



TUTKIMUSLUPA

1 (1)

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen esikunta / Kehittämisen tulosalue Ketterä myöntää tutkimusluvan 18 / 11 2013 saapuneen tutkimuslupahakemuksen ja alla olevien ehtojen mukaisesti.

Hakija / yhteyshenkilö:

Oona Tuula, Camilla Rivta, Saara Silvennoinen

Tutkimuksen aihe / nimi:

*Päivähoidon ja lastensuojelun yksistys
leppävaaran ja Kabin luoti - aldiin alleille*

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja tai suorittajat eivät käytä saamiaan tietoja asiakkaan tai potilaan tai hänen läheistensä vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Lisäksi on noudatettava henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä.

Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.

Edellytämme, että tutkija / yhteyshenkilö lähettää sosiaali- ja terveystoimen kehittämissyksikön sähköpostiosoitteeseen sotet_tutkimusluvut@espoo.fi lopullisen tutkimusraportin.

Espooissa 18 / 12 2013

Tuula Heinänen
kehittämisjohtaja
Sosiaali- ja terveystoimi
Espoon kaupunki



1 TUTKIMUKSEN NIMI	Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Leppävaaran ja Matinkylä-Olarin alueilla	
2 KOHDEYKSIKKÖ	Tutkimuksen suunniteltu kohdeyksikkö (-yksiköt) Espoon kaupungissa Leppäviidan päiväkoti ja Leppävaaran lastensuojelu, sekäyksi päiväkoti Matinkylä-Olarin alueelta ja Matinkylä-Olarin ja Tapiolan lastensuojelu	
3 TUTKIMUKSEN Kuvaus	<p>Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä ja menetelmistä (max. 160 merkkiä). (Liitä tutkimussuunnitelma liitteeksi.)</p> <p>Tutkimme kahden Espoon alueen päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä ja yhteistyön mahdollisia kehittämiskohteita.</p> <p>Aineiston otanta ja keruutapa Haastattelemme kahta päivähoidon työntekijää ja kahta lastensuojelun asiantuntijaa.</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus <input type="checkbox"/> Pro gradu <input type="checkbox"/> Lisensiaattityö <input type="checkbox"/> Väitöskirja <input checked="" type="checkbox"/> Muu opinnäytetyö, mikä Amk opinnäytetyö <input type="checkbox"/> Muu, mikä?</p> <p>Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: 2/2014</p>	
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	<input type="checkbox"/> Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan
	Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	<input type="checkbox"/> Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei
	Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	<input type="checkbox"/> Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake
	Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	<input type="checkbox"/> Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan

	Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	<input type="checkbox"/> Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.
	Lisätietoja	
5 TUTKIJATAHON TIEDOT	Tutkimuksen tekijä/t (alleviivaa yhteyshenkilö) Oona Tulla, Camilla Riutta, Saara Silvennoinen	
	Yhteyshenkilön osoite Wallininkatu 10 B 51 00530 Helsinki	Puhelin 050-5606189
	Sähköpostiosoite tullaona@gmail.com	
	Organisaatio / yksikkö, johon tutkimus tehdään Laurea Ammattikorkeakoulu Otaniemi	
	Tutkimuksen ohjaaja / vastuullinen johtaja yhteystietoineen Virpi Lund	
6	Arvioi, miten tutkimus hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämistä: Yritämme nostaa tutkimuksessamme esiin seikkoja, joita kehittämällä päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön toimivuutta voitaisiin parantaa.	
7 TUTKIMUKSEN TE- KIJÖIDEN SITOUMUS JA ALLEKIRJOITUKSET	Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja asiakkaan, hänen läheistensä tai Espoon kaupungin vahingoksi enkä luovuta saamiani henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta.	
	Paikka ja aika 14.11.2013	
	Allekirjoitukset ja nimenselvennykset Oona Tulla Camilla Riutta Saara Silvennoinen	

<p>8 PÄÄTÖS</p>	<p><input checked="" type="checkbox"/> Tutkimuslupa myönnetään <input type="checkbox"/> Tutkimuslupa myönnetään ehdollisena: Tämä lupa koskee vain Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen toimintaa. Lastensuojelun osalta tarvitaan oma tutkiluslupa sosiaali- ja terveystoimesta</p> <p>Myönnetyn tutkimusluvun numero:.41/2013 <input type="checkbox"/> Tutkimuslupaa ei myönnetä seuraavin perustein:</p> <hr/> <p>Pyydetään lähettämään tutkimuksen valmistuttua sähköpostitse samaan osoitteeseen kuin tämä tutkimuslupahakemus</p> <p><input type="checkbox"/> Tiivistelmä <input checked="" type="checkbox"/> Koko tutkimusraportti</p> <hr/> <p>Espossa 20/11 2013</p> <hr/> <p>Päättäjän allekirjoitus Virpi Mattila</p> <hr/> <p>Nimenselvennys Virpi Mattila</p> <hr/> <p>Virka-asema varhaiskasvatuksen kehittämispäällikkö</p>
<p>Tutkimusluvun myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa.</p> <p>Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.</p>	

9

LIITTEET Merkitse alle rastilla

- Tutkimussuunnitelma
- Tutkimusrekisteritiedot
- Muu, mikä?